

MARTIN ŘÍHA – LUKÁŠ VÍŠEK

DENÍK ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE V POLSKU 1939

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

EDICE KNIHOVNA
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ

MARTIN ŘÍHA – LUKÁŠ VÍŠEK

DENÍK ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE V POLSKU 1939

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

EDICE HNIHOVNA
ČESKOSLOVENSHÉ
OBEČ LEGIONÁRSHÉ

Vydáno ve spolupráci s Vojenským ústředním archivem –
Vojenským historickým archivem Praha.

© Martin Říha, Lukáš Víšek, 2024

Photos © Archiv bezpečnostních složek, Archiv Národního muzea, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Centralne Archiwum Wojskowe, Jagiellonian Digital Library, Malopolska Digital Library, Mapy archiwalne Polski i Europy Środkowe, Narodowe Archiwum Cyfrowe, polona.pl, sbírka ČsOL, Vojenský historický ústav Praha, Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha, www.germandocsinrussia.org, 2024

Drawings © Martin Ďásek, 2024

Cover art © Lukáš Tuma, 2024

Czech edition © Československá obec legionářská, Nakladatelství Epocha, Praha 2024

ISBN 978-80-278-0202-9 (print)

ISBN 978-80-278-1479-4 (ePub)

ISBN 978-80-278-1480-0 (mobi)

ISBN 978-80-278-1481-7 (pdf)

OBSAH

Předmluva	7
Slovo autorů k deníku.....	9
Úvodem	13
Květen	43
Červen.....	79
Červenec.....	97
Srpen.....	131
Září	173
Závěrem	219
Přílohy.....	223
Zpráva Františka Divokého	225
Vyznamenání československých legionářů.....	237
Medailonky	239
Seznam zkratk	362
Prameny a literatura	364
Poznámky.....	373
Poděkování.....	414

PŘEDMLUVA

Vážení čtenáři,

v roce 2024 si připomínáme 80. výročí zásadních spojeneckých vojenských operací druhé světové války, do kterých se intenzivně zapojili i českoslovenští vojáci. Ať již se jedná o vylodění v Normandii a následné obléhání přístavu Dunkerque na západě, či o Slovenské národní povstání a boje v Karpatech na východě. V jejich stínu ale zůstává jiné výročí, možná není tak známé, je ale o to důležitější. Je tomu právě 85 let od doby, kdy z rozpadlé a okupované republiky začaly odcházet desítky vlastenců s cílem bojovat za její obnovení. Jejich první kroky vedly do Polska.

I když se předpokládalo, že Polsko bude jen tranzitní zemí v cestě dále na západ, zejména do Francie, nakonec zde vznikla první jednotka československé armády v exilu, která si po vzoru bojovníků za samostatnost z Velké války začala říkat Československá legie. A byť byl následný podíl našich vojáků na bojích v Polsku v září 1939 malý, byl tím položen základ k jejich budoucí účasti na velkých spojeneckých kampaních v následujících letech a vrcholící osvobozením Československa na jaře 1945.

Jsem tak rád, že tak můžeme čtenářům představit komentovaný přepis deníku naší první exilové vojenské jednotky. Její příběh však psali lidé, dobrovolníci, kteří se rozhodli riskovat vše a odejít do zahraničí s vidinou možného boje s německými okupanty. Velká část známých, ale i těch téměř zapomenutých, hrdinů zahájila svou válečnou pouť právě v Polsku a můžete si o nich přečíst v životopisné příloze. Věřím, že kniha pomůže rozšířit povědomí o začátcích našeho druhého exilového odboje. Rozhodně bychom na jeho složitý zrod neměli zapomínat!

plk. v. v. MUDr. Pavel Budinský, Ph.D., MBA
předseda Československé obce legionářské

SLOVO AUTORŮ K DENÍKU

Vážení čtenáři,

v roce 2024 tomu je 85 let od vzniku první oficiální československé zahraniční jednotky během druhé světové války, která ale byla až doposud stranou větší pozornosti jak ze strany odborné, tak i laické veřejnosti. Řeč je o Československé legii v Polsku, která je také známá jako Česko-Slovenský legion nebo Legion Čechů a Slováků v Polsku, či dokonce Polský legion Čechů a Slováků. Legie vznikla dekretem polského prezidenta 3. září 1939 a jako jediná spojenecká jednotka se podílela, byť symbolicky, na obraně Polska.

Kniha, kterou držíte v ruce, je edicí válečného deníku této legie. Deník představuje důležitý pramen pro pochopení toho, jak těžké byly počátky čs. odboje v zahraničí během druhé světové války. Podává svědectví o strastiplné cestě, která vedla od útěku prvních čs. vojáků do zahraničí v březnu 1939 přes vznik neformální Československé zahraniční vojenské skupiny (dále jen ČZVS) až po dramatické události ze září 1939, které příslušníci Československé legie prožili během ústupu východním Polskem. Pomocí kontextových poznámek a medailonků důležitých a v deníku zmíněných osob vás chceme s těmito událostmi podrobněji seznámit a rozšířit povědomí o této méně známé, ale klíčové kapitole dějin československého odboje.

V poválečném období se účast čs. vojáků na bojích v Polsku dočkala pouze omezené pozornosti. Nejčastěji ve formě dílčích kapitol publikací, ve kterých se jejich autoři zaměřovali na témata související s odbojem na východní, západní či africké frontě. Vyšlo ale také mnoho odborných článků a studií, ve kterých nám jejich autoři představují klíčové okamžiky čs. odboje v Polsku, a které jsme použili i při práci s kontextovými poznámkami. Jde například o články od Jana Němečka *Soumrak a úsvit československé diplomacie: 15. březen 1939 a československé zastupitelské úřady, Armádní generál Lev Prchala a čs. odboj v Polsku, Zpráva špkt. Jana Krčka o československém legionu v Polsku* či

o vzpomínky jednoho z hlavních protagonistů těchto událostí, zástupce krakovského konzula dr. Vladimíra Henzla. Henzl sepsal své paměti do článku *Krakov: První československá vojenská skupina za hranicemi* a vydal je v časopise *Historie a vojenství* v roce 1964. Velmi důležité svědectví máme také od dalších účastníků těchto událostí, například od Rudolfa Kopeckého, jehož pohled pod názvem *Vzpomínky starého novináře: proti Benešovi, nacistům a komunistům* vydal Martin Nekola. Od Rudolfa Kopeckého máme také poněkud kritickou brožuru *Československý odboj v Polsku v r. 1939*, kterou vydal v roce 1958 v Rotterdamu. Pokus o první větší souhrn informací o československých odbojových aktivitách v Polsku, byť poměrně ideologicky zbarvený, vydal v komunistickém Československu Karel Richter s názvem *Československý vojenský odboj v Polsku 1939*. Mnoho důležitých informací lze také najít v celé řadě pamětí, které nám dokreslují tehdejší život vojáků v Polsku a dávají nám také mnoho střípků, díky kterým lze trnitý vývoj Československé legie v Polsku poskládat do souvislostí. Neocenitelným zdrojem informací, které jsme v této knize použili, jsou archivní dokumenty. Především z provenience Vojenského ústředního archivu-Vojenského historického archivu v Praze (dále jen VÚA-VHA), konkrétně zmíníme fondy *Polský legion (PL)*, *Čs. vojenská správa Národní výbor NV – Francie 1939–1940* (dále jen *Čs. VS NV – Francie 1939–1940*), fondy *Sbírka Kvalifikačních listin (KL)*, *Kmenových listů (KmL)*, *Sbírka 24* a bohatý fotoarchiv, dále fondy Vojenského historického ústavu v Praze (VHÚ Praha) a Vojenského historického ústavu v Bratislavě (VHÚ Bratislava). Nesmíme také zapomenout na písemnosti z polské strany, kterou zastupují *Centralne Archywm Wojskowe* ve Varšavě (CAW Varšava) a *Wojskowe Biuro Historyczne* a civilní archivy *Archiwum Akt Nowych (AAN)* nebo *Archywm narodowe* v Krakově (AN Krakov).

Deník Československé legie se do dnešních dob dochoval jen díky odvaze těch, kteří ho psali, ale i těch, kteří ho s dalšími písemnostmi v letech 1940–1941 doslova propašovali ze Sovětského svazu a po zbytek války opatrovali. Bohužel se nepodařilo zjistit, kdy přesně začal být deník pravidelně psán. Zejména počátek, mapující měsíce březen a duben, je shrnut souvislým textem s několika výraznými daty, jako je okupace, boj o zachování čs. úřadů v Polsku nebo vznik již zmíněné ČZVS. První souvislé a pravidelné záznamy tak máme až od

1. května do 17. září, kdy přešli příslušníci legie do sovětské internace. Bohužel také neznáme všechny autory zápisů ve válečném deníku, který se v pramenech objevuje pod označením „kronika“. Jistě víme, že od 24. července vedl psaní deníku odborný učitel z Litovle Ladislav Bedřich, který tuto funkci s největší pravděpodobností převzal po npor. let. Jiřím Královi. Na líčení dramatických událostí se také zřejmě podílel i Jakub Koutný, odbojář a zakladatel novin čs. jednotek jako například *Naše vojsko* u 1. čs. armádního sboru v SSSR. Díky pátrání ve Správním archivu Armády České republiky v Olomouci (SA AČR Olomouc) máme k dispozici dokument, ve kterém uvádí jednu ze svých funkcí v Polsku – kronikář. Úvahy, že by Koutný mohl být jedním z autorů deníku, podporuje i článek Zdeňka Vališe ve *Vojenských rozhledech*, kde uveřejnil obrázek stránky originálu deníku, který byl zřejmě psán, alespoň uvažovaná Koutného část, zkratkovitě. Tím se dostáváme k podobě deníku, v jaké je uložen ve fondu VÚA-VHA v Praze. Deník byl po odchodu legie do sovětské internace s největší pravděpodobností rozdělen na několik částí a prostřednictvím transportů čs. vojáků odvezen ze SSSR do Francie. V průběhu války nebo v poválečném období byl deník opět shromážděn a došlo k jeho přepsání do podoby, v jaké je v současné době uložen ve fondu PL ve VÚA-VHA v Praze.

Deník obsahuje množství archaismů, fonetických prepisů míst, jmen a také mnoho gramatických nepřesností. Tyto pasáže jsme opravili tak, aby byla zachována autenticita deníku a zároveň zlepšena jeho čtivost.

V poznámkovém aparátu pak najdete podrobné vysvětlivky událostí zmíněných v textu deníku. Při jejich popisu jsme se snažili uvést co nejvíc informací, které jsme objevili během našeho bádání v českých, slovenských, polských a německých, ale i z dostupné literatury, jejíž přehled naleznete na konci knihy. Při psaní poznámek jsme se snažili uvést maximum informací, kniha si ale neklade za cíl vás dopodrobna seznámit s průběhem čs. odboje v Polsku, nýbrž s událostmi, na které odkazují deníkové záznamy. Řada osob a událostí, jež deník nezmiňuje, zde tudíž není. Deník jsme pro přehlednost rozdělili na kapitoly dle měsíců, na jejichž konci vždy následují kontextové poznámky a doplňková galerie fotografií a dokumentů. Na úplném závěru knihy pak kromě použité literatury najdete i podrobné medailonky osob zmíněných v deníku. Většina z nich se stala v následujících letech výraznými osobnostmi čs. zahraničního odboje.

Opłata pocztowa uliszczona gotówką.

W Warszawie Fr. 2.00

PRINTED
IN POLAND

W Litwie 30 ct.

Wydanie szósté

Cena numeru
w Krakowie: **25 gr.**
w kraju:

PRENUMERATA WYKON:
W Krakowie bez odosłania zł 6.—
W Krakowie z odosłaniem zł 6.50
W kraju zł 6.50

ILUSTROWANY KURYER CODZIENNY

Założyciel i Wydawca: Marjan Dąbrowski.		Konto P. K. O 400.200		Kraków, Wielopole 1.	Konto postowe nr 2 Kasyno Nr. 1 Kto kto. Urząd pocztowy 3	GAJKA SYBOWA: Bank Gospodarstwa Krajowego w Krakowie, Bank Związku Spółek Zarobkowych w Krakowie
Warszawa: Krak. Precedens 9, tel. 551 90, 551 91, 551 92. GUMNA, ul. Świętojózefa 41, telefon 17 75. BYSTRZYCKI ul. Teatrowa 20, telefon 18 18. THOMAS, plac Bankowy, obok „Lasku Cezara”, tel. 12 23. ŁOŻEK, ul. Teatrowa 118, tel. adama. 1 redakcji 179-45.		LWÓW, ul. Akademicka 14, tel. redakcji 349 54. telefon administracji 241-08. SÓSNOWIEC, ul. Piłsudskiego 8, tel. 625 29. KATOWICE, ul. Marjańska 15, tel. 305 53 i 323 25.		PUZANAN, (w. Marcin 48, telefon 17 27 NOWY SĄCZ, Jagiellońska 29, tel. 94 WIELKA, Wileńska 28, tel. 14 62. ZAKOPANE, Krupnicza, telefon 327		

Rok XXX. Kraków, piątek 17 marca 1939. Nr 76.

Koniec niepodległości Czech.

Czechy w obrębie Rzeszy Niemieckiej! Kapitulacja prez. Hachy w Berlinie

BERLIN, 15 marca.
(ry) O przebiegu spotkania kanclerza Hitlera z prezydentem Czechosłowacji dr. Hacha, który wieczór przyszedł do Berlina z min. Chvalkovským — komunikuje niemieckie Biuro Informacyjne co następuje:
Kanclerz Hitler przyjął prezydenta Hachę i min. Chvalkovsky'ego w swoim gabinecie w nowym urzędzie kanclerskim. — Po wspólnej rozmowie, która trwała trzy kwadranse, prez. Hacha i min. Chvalkovsky pozostali na osobności, celem naradzenia się oraz przeprowadzenia rozmów z premierem Goeringiem i min. Ribbentropem. Następnie w gabine-

cie kanclerza Hitlera podpisany został następujący układ:
Kanclerz przyjął dziś w Berlinie, w obecności ministra spraw zagranicznych Rzeszy von Ribbentropa, czesko-słowackiego prezydenta dr. Hachę i czesko-słowackiego ministra spraw zagranicznych Chvalkovsky'ego na ich życzenie. Przy spotkaniu tem poddano zbadaniu z całą szczerością poważną sytuację, jaka powstała w ostatnich tygodniach na dotychczasowym czesko-słowackim obszarze państwowym. Z obu stron dano wyraz jednomyślnie przekonaniu, że celem wszystkich wysiłków musi być zapewnienie spokoju, porządku i pokoju w tej

części Europy środkowej. Czesko-słowacki prezydent oświadczył, że służąc temu celowi i dla osiągnięcia ostatecznego uspokojenia, kładzie los narodu i kraju czeskiego w pełnem zaufaniu w ręce Kanclerza Rzeszy niemieckiej. Kanclerz przyjął to oświadczenie i dał wyraz swej decyzji, iż wzięcie naród czeski pod opiekę Rzeszy niemieckiej i zabezpieczy mu rozwój autonomicznego życia narodowego w myśl jego odrębności.
Berlin, 15 marca 1939 r.
Adolf Hitler
dr Hacha
Ribbentrop
dr Chvalkovsky.

wacji, usiedząc znowu uobodzy inasow do Niemiec. Stouunki te musiały doprowadzić do zniesienia ostateczna resztek porządku na tem terytorjum, z którym Niemcy związane są żywotnymi interesami i które przez tydzie lat należało do Rzeszy.
Dla usunięcia grożącego niebezpieczeństwa i stworzenia warunków możliwych egzystencji na tym obszarze, rozkazem, aby z dniem dzisiejszym wojsko niemieckie zajęło Czechy i Morawy. Niemiecka siła militarna rozbroi bandy terrorystyczne i opiekując się niemi wojsko czeskie oraz zapewni bezpieczeństwo życia i mienia wszystkim ucinionym".

Odezwa kancl. Hitlera do wojska.

Berlin, 15 marca.
(ry) W dniu okupacji Czech i Moraw przez wojsko niemieckie, wydał kanclerz Hitler następujący rozkaz:
„Czechosłowacja jest w stanie likwidacji. W Czechach i na Morawach panuje niebezpieczny terror wobec ludności niemieckiej. Z dniem 15 marca 1939 rozpoczyna się zatem okupacja państwa czeskiego przez oddziały wojska niemieckiego i niemieckiego lotnictwa, które zapewni jednolitą opiekę wszystkim mieszkańcom tego kraju.
Oczekuję, że żołnierze niemieccy nie będą się uwielali za wroga ludności zmieszanej okupowanego terytorju, bezcześć wykonawcy woli rozkazu Hitlera, lecz pamiętając hołbie, że wchodzi na ziemię czeską jako przedstawiciel wielkiej Niemiec. Gdyby jednakże stawiano opór, opór okupacji niemieckiej, to zostanie on złamany przy pomocy wszystkich środków.”

Kanclerz Hitler zapowiada rozbrojenie armji czechskiej

Berlin, 15 marca.
(ry) Kanclerz Hitler wydał następującą proklamację do narodu niemieckiego:
„Zaledwie przed kilku miesiącami Niemcy były zamieszczone w opiekę swoich braci, zamieszkujejących w granicach Czechosłowacji, przed niemoc-

nym terrorystycznym reżimem Czechów, gdy w ostatnich tygodniach ponownie wystąpiły te same warunki, doprowadzając do stosunków, które nie są dłużej do zniesienia. Jako reakcja przeciw nowemu zamachowi na wolność i życie grup ludnościowych, nastąpiło obecnie całkowite odłączenie się tychże od Pragi. Tem samym

CZECHOSŁOWACJA PRZESTAŁA ISTNIEĆ.
Od niedzieli wydarzą się nieustanne ekscyzje, które spowodowały wiele ofiar po stronie niemieckiej. Rozległy się wołania o pomoc, a z linijach niemieckich wysypok ludnościowych, pozostawionych ubiegłej jesieni w posiadaniu przez Rzeszę przy Czechosłow-

Wojska niemieckie zajęły Pragę. Swastyka na Hradczynie

Praga, 15 marca. Godzina 10.30 rano. Pierwsze oddziały wojsk niemieckich pojawiły się na ulicach stolicy Czech.
Berlin, 15 marca (PAT). Niemieckie Biuro Informacyjne donosi: O godzinie 9.45 przednia straż wojsk niemieckich w kroczący do Pragi. Oddział samochodów pancernych ustawił się przed placem Zamku Hradczyna. Równocześnie trzy samochody ciężarowe z oficerami policji niemieckiej przybyły pod gmach dyrekcji policji.

Titulní strana krakovského deníku Ilustrowany Kurjer Codzienny ze 17. března 1939. Hlavním tématem dne byla okupace Čech, Moravy a Slezska (Malopolska Digital Library).

ÚVODEM

Ztráta části území československého státu na podzim roku 1938 měla vzápětí dvojí emigrační vlnu; Čeští lidé ze Sudet, Slovenska a Podkarpatské Rusi začali se vracet na zúžený prostor Čech a Moravy, kdežto Židé a protinacističtí Němci, jimž český prostor z pochopitelných důvodů byl téměř uzavřen, hledali útočiště za hranicemi bývalého Československa.¹ Cesta do zahraničí vedla především Polskem, takže na polském území setkáváme se v podzimních a zimních měsících téměř výhradně s politickou a hospodářskou emigrací židovsko-německou. Češi v této době do Polska neemigrovali, ba právě naopak utíkali houfně z obsazeného Těšínska do zemí českých. V Polsku byly zřízeny koncem roku 1938 pomocné komitěty pro Němce a Židy, kteří prchali jednak po prvé, jednak po druhé, když se uchýlili na čs. území z Německa a Rakouska. Pomocné komitěty byly převážně v rukou židovských. Jejich úkolem bylo soustřeďovati rasovou a politickou emigraci německo-židovskou, tříditi ji, poskytovat po určitou dobu přístřeší a stravu a za pomoci britské mise obstarávat pro ni visa do Anglie.²

Charakter této emigrace byl především internacionální a v její politické části uplatňovaly se živly levicové, hlavně komunistické. Sběrnou této emigrace byly především Katowice, kde pracoval židovský pomocný komitét a britský konzulát. Odtud se rozdělovala emigrace pro Krakov a Bílsko. Ještě před přílivem české vlastenecké emigrace došlo k rozkolu v emigraci německo-židovské. Politická skupina odděluje se od hospodářské, zařizuje se sama pro sebe a získává při udělování anglických vis přednost před emigrací hospodářskou.³

Nová emigrační vlna z Čech a Moravy

Do této situace přišlo obsazení českých zemí Hitlerem 15. března 1939. Následkem toho došlo k útěku velkého množství lidí z tzv. Protektorátu za hranice, opět převážně do Polska.⁴ Emigraci tvoří:

Silně retušovaná fotografie Domu Powstańca Śląskiego na dnešní ulici Jana Matejki 3 v Katovicích. Dům byl postaven v letech 1936–1938 a kromě restaurace zde bylo i kino a konferenční sál. Po napadení Polska se o budovu dne 4. září svedla bitva. Obránci byli později zastřeleni na nedalekém dvoře (NAC).

Interiér nově otevřené restaurace Piwnice Śląskie na reportážní fotografii. K jejímu otevření došlo 1. dubna 1939 (NAC).

1. dosavadní němečtí emigranti z Rakouska a Německa, kteří v Českých zemích používali práva asyly,
2. českoslovenští Němci, kteří se exponovali protinacisticky,
3. Židé,
4. českoslovenští komunisté,
5. sociální demokraté, národní socialisté a jiní čeští lidé, kteří z politických příčin byli ohroženi na životech,
6. českoslovenští vlastenci, většinou vojáci všech hodností, kteří překročili hranice s úmyslem vybojovat obnovení Československé republiky.⁵

První vojáci myslí hned na vytvoření a organisování čs. vojska v zahraničí.⁶ Prvním z příšlých vojáků, který v Katovicích pojal myšlenku organisovati československé vojáky-emigranty na území Polska, byl ppor. děl. Rudolf Slíva, od děl. pluku 8, který překročil hranice 7. dubna 1939. Slíva začal kolem sebe seskupovati bývalé československé vojáky, tajně je sepisoval a po příchodu por. děl. Josefa Kalety, který překročil hranice 13. dubna 1939, dohodli se na spolupráci a rozdělili si práci. Slíva zůstal v Katovicích a Kaleta odejel do Krakova, aby společně z československé emigrace vybírali bývalé česko-slovenské vojáky, z nichž by byla vytvořena československá vojenská jednotka. Za důležitou jest označiti schůzi svolanou ppor. Slívou 20. dubna 1939 do restaurace domu Povstalců v Katovicích,⁷ kde byl pořizen soupis všech těch, kteří chtěli vstoupit do československé zahraniční armády.⁸ Slíva se pak usadil na britském konsulátě v Katovicích jako pozorovatel.

Akce v Krakově

Dne 15. března po dojití zpráv o obsazení Československé republiky byly na krakovském konsulátě spáleny šifry a tajný archiv, nastrádaný během 20 let trvání úřadu.⁹

Dne 17. března došel telegram ministra Chvalkovského nařizující odevzdání úřadu Němcům a podřízení se jich rozkazům.¹⁰

Dne 19. března 1939 byl telefonicky sdělen rozkaz vojenské skupiny v Londýně nepředávat úřad Němcům.¹¹

Dne 22. března 1939 domáhal se německý konsul naléhavě předání konsulátu. Konsul Znojemský oznámil mu písemně, že se rozhodl úřad neodevzdávat.¹²

*Pohled na Krakovskou ulici ve čtvrti Kazimierz,
kde sídlil Komitét Pomocy Uchodzcom (NAC).*

*Pohled na Varšavskou ulici v Krakově, ve které měl své sídlo Bund židovských
socialistů (NAC).*

Konzul Vladimír Znojemský a vicekonzul dr. Vladimír Henzl úřadovali dále za svízelné situace. Právně viseli ve vzduchu, neboť se na ně hledělo jako na úřad v likvidaci, hmotně pak byli naprosto bez jakýchkoliv záruk do budoucna.¹³ Celkem lze říci, že československý konsulát pokračoval ve své konsulární práci, při čemž z počátku emigrační záležitosti řídil krakovský emigrační komitét, který zde byl už z doby dřívější, zvaný Komitét Pomocy Uchodzcom w Krakowie.¹⁴ Sídli v Krakovské ulici č. 41 a jeho předsedou byl Ing. Buchner.¹⁵ Komitét sdružoval převážně židovské emigranty a jeho funkcionáři byli téměř výlučně Židé.

Při komitétu bylo zřízeno zvláštní oddělení pro Čechoslováky, za Čechoslováky pak byli označováni ovšem všichni uprchlíci z Československa bez rozdílu národnosti a rasy.¹⁶ Národnostní rozdělení komitét zásadně odmítal. Političtí uprchlíci, kteří se oddělili od emigrace hospodářské, opírali se o Bund židovských socialistů¹⁷ a úřadovali v ulici Dajwór č. 3 a 16¹⁸ a na Varšavské ulici č. 17.

Dne 4. dubna 1939 ustavilo se v Krakově Sdružení československých emigrantů s komunistou Karlem Ditrichem v čele. Sdružení vytklo si za úkol sjednotiti československou emigraci bez rozdílu národnosti a náboženství a spolupracovat s československými orgány zdejšími a zahraničními na osvobození naší vlasti.

V politickém výboru došlo k rozštěpení. Češi utvořili v něm zvláštní politickou sekci, jejíž předsedou se stal soc. dem. Bohuslav Bár. Politický komitét úřadoval na československém konsulátu.¹⁹ Tak jako v Katovicích, byl i v Krakově politický komitét v rukou extrémních levicových živlů.²⁰ Poručík Kaleta se snažil ze seznamu politických českých emigrantů, které zpracovávala zvláštní československá politická sekce na konsulátě za předsednictví Bárova, pořídit seznam bývalých vojáků čs. armády. Tato jeho činnost byla příčinou nevraživosti vůči němu ze strany politické sekce. Por. Kaleta byl touto skupinou záměrně označován bezdůvodně za národně nespolehlivého, ale přesto ve své práci neustal, vytvořil kolem sebe skupinu bývalých čs. vojáků a začal ihned zakládati jejich osobní záznamy, což bylo počátkem evidence příslušníků vojenské skupiny.

Emigrace z Československa našla hned v prvních dnech velmi pohostinné přijetí se strany již stávajících sociálních institucí židovských, Bundu a Polské Strany Socialistické.²¹ Bund a PLS poskytly hlavně

Legitimační kartička voj. Jaromíra Machače, jenž byl 8. března 1943 v řadách 1. čs. samostatného polního praporu v SSSR zraněn u Sokolova a válku ukončil jako osvětový důstojník 1. čs. náhradního pluku, kterou obdržel 1. září 1939 při registraci na anglickém konzulátu v Katovicích (sbírka ČsOL).

Skupina civilistů a zaměstnanců Československých státních drah (ČSD) zachycená po jejich příchodu do Krakova ve druhé polovině března 1939 (NAC).

místnosti pro ubytování uprchlíků, židovská obec se pak starala o stravování a nejnutnější ošacení.

Přišel-li do Polska emigrant z Československa, musel se hlásiti na krakovské židovské gmině²² v Krakovské ulici čís. 41, kde se musel dát registrovat a vyplnit žádost o anglické visum. Šlo-li o emigranta politického, musel si podati žádost politickému komitétu, aby byl zaregistrován jako politický uprchlík. Uprchlíci političtí měli při udělování vis do Anglie přednost před emigranty hospodářskými.

Politický komitét krakovský stál na thesi; politický uprchlík jeden jako druhý, Čech, Němec, Žid, komunista. Jediným cílem politického komitétu byl boj proti světovému fašismu bez zvláštní koncepce československé. V této věci se politický komitét rozcházel s českými nacionalistickými emigranty, kteří chtěli především bojovat za obnovení samostatnosti Československé republiky. Patriotická česká emigrace se snažila navázati styk s polskými úřady, což bylo v politickém výboru považováno za akci fašistickou, za zradu na světovém socialistickém názoru a tito lidé byli z politického komitétu vylučováni.

V politickém komitétu docházelo k nevraživým třenicím a vlastenečtí emigranti čeští byli terorizováni. Snahou konsulátu bylo; vše pro osvobození ČSR, vyloučit všechny politické spory, které oslabují akční síly. Proto konzulát chtěl smířiti politickou emigraci, avšak bezúspěšně, poněvadž tato se už od samého počátku stavěla proti vojenské skupině.

V takovýchto poměrech byli první českoslovenští vojáci. Byli ubytováni a stravováni spolu s jinými emigranty. Záhy se však ukázalo, že mnozí političtí emigranti jsou sektářsky nesnášenliví. Tato nesnášenlivost byla také podepřena Britským komitétem pro pomoc uprchlíkům z Československa, který za politické uprchlíky považoval jen ty, kteří byli v tzv. Protektorátu ohroženi pro příslušnost k některé politické straně.²³ Protože se jednalo o možnost emigrace do Anglie a počet vis byl omezen, začali se tzv. politikové nevráživě dívat na každého konkurenta, který nevyhovoval stoprocentně definici politického uprchlíka, stanovené Britským komitétem.²⁴

Chaotické poměry u politické emigrace byly takové, že hrozil bezprostřední ostrý zákrok ze strany polských úřadů, které nedělaly rozdíly mezi jednotlivými skupinami emigrantů. Je jisté, že to by znamenalo konec připravované vojenské akce.

*Průčelí budovy čs. konzulátu v ulici Potockiego 8
(dnes ulice Westerplatte 8) v Krakově (NAC).*

Dne 20. dubna 1939 vyšlo první číslo *Přehledu*.²⁵

Dne 26. dubna 1939 přijel do Krakova npor. let. Jiří Král a ppor. děl. JUDr. Oldřich Maláč, kteří po slyšení u p. konsula Znojemského zapojili se ihned vedle por. Kalety do organizování voj. skupiny za pomoci por. pěch. Mojmíra Teplého a čet. asp. Miloše Krumla.

Počet vojáků rychle vzrůstal. Ubytování spolu a politickými uprchlíky stávalo se nesnesitelným, jednak pro materiální nedostatky, jednak pro stálé výčitky politických uprchlíků, že vojáci mezi ně nepatří, protože jim žádné nebezpečí nehrozilo, a tudíž nemuseli utíkat apod. Bylo rozhodnuto ubytovati vojáky odděleně, a to na náklad konzulátu. Toto rozhodnutí bylo předloženo k projednání výboru Sdružení čs. emigrantů, který na schůzi dne 28. dubna 1939 konané v místnostech konzulátu za přítomnosti jeho členů, se usnesl, aby se čs. vojenská emigrace přestěhovala ze společných emigrantských ubikací do turistického domu na Rynku Głównem č. 28.²⁶ Toto usnesení mělo zůstat v tajnosti, aby mezi emigranty nebyly vyvolány zbytečné debaty. Bohužel předseda čs. politické sekce B. Bár ještě týž den informoval o tomto usnesení emigranty na veřejné schůzi emigrantů na Varšavské ulici č. 17. Tam vzniklo veliké pobouření nečeských emigrantů a druhého dne chodili židovsko-němečtí emigranti protestovat na čs. konsulát proti odloučení české patriotické skupiny.

Utvoření voj. skupiny setkalo se s porozuměním u polských úřadů. Příslušníkům voj. skupiny, opatřeným legitimacemi, vydávanými konzulátem, byl zaručen nerušený pobyt v Polsku.

Československá vojenská skupina se dověděla, že na Dajwóru se formuje vojenská akce s bolševickým zabarvením. Proto dne 29. dubna byl tam vyslán k vyšetření věci slovenský finanční dozorce Štefan Peniak, kterému se však nepodařilo věc odhalit.

Vojenská skupina pracovala již před svým ustavením na úkolech, které si předsevzala. Je nutno uvážit, že v této době nebydleli její členové pohromadě, nýbrž byli roztrženi po celém Krakově, a to na Varšavské 17, v Albertinu u Krakovské vysílací stanice, v soukromých bytech atd. Ani na konsulátě neměla možnosti radit se nerušeně o svých akcích, protože tam úřadovali dosud exponenti politického komitétu dr. Bernášek,²⁷ B. Bár a jiní, kteří zde úřadovali od prvních počátků až do doby, dokud nedošlo k roztržení zájmů mezi emigranty. K těmto lidem neměla čs. vlastenecká skupina důvěry. Proto se její

- P R Ě H L E D.

Informační věstník pro Českoslováky v P o l s k u.

V Krakově dne 20. dubna 1939. Číslo: 1.

Dziennik polski: 20.4.

Entente balc. snaží se za územní koncese získat Bulharsko.

Nowy Dziennik: 20.4.

Co chce Německo od Rumunska? Asi to, aby dostalo naftu hned, ne
teprve z nově navrtaných zdrojů. Možno, že Rumunsko přijme též garan-
cie od Berlína, jako od Londýna, jeho pozice toho vyžaduje.

Maprazód: 21.4.

Tuka, bývalý agent německý a nynější jeho přítel je nyní zahran.
ministrem slovenským.

Dohody, anglo-sovětská i anglo-rumunská, došly k úspěšnému řeše-
ní, ale jsou drženy v neprosté tajnosti.

Francie, Anglie i USA, jsou připraveny na válku.

„Polonia“ píše o dohodě rumunsko-sovětské, že nyní „odpadá křik
vpravovaný Hitlerem do polských mozků, že se sověty nemá nikdo práva
spolupráce, jenom totální mocnosti ano.“ V habesii zvítězila Itálie díky
sovětským dodávkám nafty; také německý průmysl z Ruska kořistí, ale
cuce-li to samé jindy, tak Němci křičí. Možnosti dodávek pro vojsko v
případě války jsou velmi cenné, proto Německo chce zastrašit sousedy
Ruska, aby s nimi neuzavírali ochranných smluv, když jest Slovensko pod
záporou Němců; to je v pořádku, ale když chce Rumunsko uzavřít smlouvu
s Ruskem tak „na tím hrozí ztráta samostatnosti a určitá katastrofa.“
Citují se ostře protiněmecké výroky Mussoliniho v roce 1910.

Głos Narodu: 20.4.

Hitler je Rooseveltovými návrhy přitisknut ke zdi a chce znovu
získat volnost pohybu a přejít opět do útoku. Co udělá? Myslí se, že
Hitler chce ještě jednou, jako dosud, něčím zastrašit svět. Jsme zvědaví
zda-li i tentokrát použije svoje staré osvědčené metody a jakým způ-
sobem bude na ně reagovati Roosevelt a Evropa. -Ríše- podobně jako SSSS
nemá vnitřně jednotnou /protihitlerovskou nálepku v Berlíně při posled-
ním protileteckém cvičení/. Když se Hitler odváží války, ru by měl
celý svět proti sobě a za sebou nespolehlivý národ. Prvá porážka by ho
smetla s povrchu země. O 50letí Hitlera bude mnoho lidí křičet, „jeil
Hitler“, ale za nimi budou masy, skřípějící zuby. Polaka vydržela úto-
ky Hitlerovy při obsazení Čech i „sugestije německé do Polska“ a vy-
držel i další diplomatické útoky Hitlerovy. Na vojenský útok odpoví dru-
hým Grunwaldem. V důsledku výzvy Roosevelt. ptá se Berlín u různých stá-
tů, cítí-li se tyto nějak ohroženy?

Bývalý čs. vyhlášeč Sidor upadl v nemilost Berlína; nebyl uzavřen
do koncentračního tábora, ale postaven pod dohled Gestapa. Neměl politic-
ké předvádělosti, proto rozbíjel ČSR, nevěda, co bude potom. V kritic-
kých dnech minulé polovice března nezachránil Slovenska, ale aspon svo-
ji čest.

Kurier Poznański: 19.4.

Polské radio rozhlásilo pověst o nových rozpravách mezi Polskem
a Německem, ale jsou to prý jen pokusné balonky, které budou úředně
z Warszawy vyvráceny.

Wiek nowy: 20.4.

Balkán je zahalen dýmem. Jugoslavie je v těžké situaci vlivem sou-
sedů a vlivem své vnitřní rozháranosti a na tom staví Itálie svoje příst-
zisky.

*První číslo cyklostylovaného Přehledu: Informačního věstníku pro
Čechoslováky v Polsku ze dne 20. dubna 1939. Přehled byl vydáván nákladem
konzulátu a pravidelně vycházel až do září. Poslední dochované číslo je
datováno 2. září 1939. Další čísla zřejmě z důvodu evakuace čs. konzulátu
v Krakově nevyšla (VÚA-VHA).*

porady konaly většinou v parku nebo v některé mlékárně v obavě před předčasným prozrazením.

Tyto těžké začátky musila prodělat čs. emigrace, nežli se jí za plné pomoci čs. konsulátu v Krakově podařilo vytvořit vlastní hnutí, sledující cíl ryze vlastenecký:

Osvobození národa

Toto třídění duchů, oddělování zájmů osobních od nadosobních zájmů národních, rozlišování mlhavých thesí boje proti světovému fašismu od konkrétního programu Obnovení Československa vedlo konečně ke zdárnému cíli – k vytvoření první československé organizace na polské půdě, k níž byl dán základ v neděli dne 30. dubna 1939, odvážným rozhodnutím československého konsulátu v Krakově.

Nastává historický den – 30. duben 1939.

Podle nařízení p. konsula Znojemského bylo v místnostech konsulátu v 9 hodin zahájeno shromáždění důstojníků za přítomnosti vicekonsula dr. Henzla, npor. let. Jiřího Krále, por. děl. Jana Kality, per. pěch. Mojmíra Teplého a ppor. dr. Oldřicha Maláče. P. konzul Znojemský usměrnil další postup práce, při čemž bylo rozhodnuto řídit se při organizaci voj. jednotky podle platných předpisů čs. branné noci.²⁸

V 10 hod. bylo shromáždění 27 příslušníků z emigrantů, kteří přicházeli v úvahu pro zařazení do nově vytvořené voj. skupiny. Úvodem přednesl p. konzul Znojemský proslov tohoto znění:

Důstojníci, poddůstojníci, vojáci!

Veden vážnou starostí o osud naší emigrace, zejména vojenské, rozhodl jsem zřídit zvláštní ubytování pro důstojníky a poddůstojníky z povolání a pro důstojníky a poddůstojníky a vojíny v prezenční službě.

Podle předpisů čs. armády její příslušníci za všech okolností, tedy i v cizině jsou povinni zachovat vojenskou kázeň. Proto v nových místnostech bude zaveden přísný vojenský řád. Pana poručíka pověřil jsem vedením vojenské skupiny československé emigrace.

Fotografie průčelí turistické ubytovny na Rynku Główném 28, kde byli od začátku května do začátku července 1939 ubytováni čs. vojáci (NAC).

Společné ubytování s vojáky může být povoleno i těm Čechoslovákům záložníkům neb nevojákům, kteří se budou chtít dobrovolně podříditi vojenskému pořádku a kázni. Povolení k ubytování dává konzulát. Rovněž registraci nově přicházejících příslušníků vojska a těch nevojáků, kteří se vojenské kázni podrobit chtějí, bude napříště provádět konzulát.

Očekávám od Vás, že svou nekompromisní láskou k vlasti, ukázněností, svorností a svým bezúhonným vystupováním budete nejlepšími propagátory československé věci zde v Polsku i jinde v cizině. Vojáci jsou výkvět národa a musí jím zůstat za všech okolností. Od pánů důstojníků očekávám, že budou vzorem.

Po ukončení proslovu konzulem určený velitel por. děl. Kaleta objasňuje, že voj. skupina bude ubytována v Turystycznem domě na Rynku Głównem č. 28 a bude se stravovat ve společné kuchyni v Grodské ulici čís. 71. Na to sepisuje vojenským způsobem jména těch, kteří souhlasí s naším programem.²⁹ Zarážející je nelibost některých příslušníků, kteří navrhují opuštění dosavadní tradice našeho čs. vojska a znovu zavedení tykání a oslovování bratře, odvolávající se na ducha našich legií. Slova ujímá se B. Bár, který se přihlásil, že bude dělat politického komisaře. Veřejně prohlásil, že naprosto nesouhlasí s naším postupem do připravených ubikací, že nikdo nepůjde a že si zvolí vlastního velitele. Mnozí z přítomných po několika týdenním pobytu mezi emigranty různé národnosti a různého politického přesvědčení nechali se částečně ovlivnit. Po ukončení shromáždění svolal vyloučený Bár do své kanceláře všechny přítomné vojáky, vyjma důstojníků a prohlásil, že věc musí být důkladně prodebatována na schůzi téhož dne ve 14 hod. ve Varšavské ulici čís. 17.

Tento odbojný opoziční duch, který zanesl do jednání čs. politické sekce B. Bár, byl zakončením spolupráce vojenské skupiny s politickou sekcí a měl za následek, že vicekonsul dr. Henzl všechny exponenty politické sekce z konzulátu vyhodil.

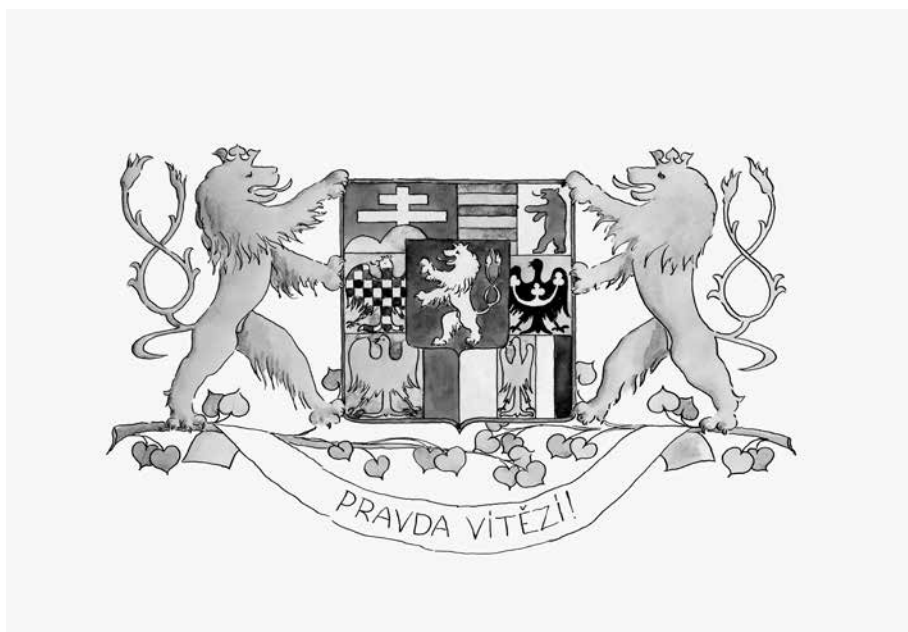
Hlavním řečníkem odpolední schůze ve Varšavské ulic čís. 17 byl por. v zál. dr. Steindler.³⁰ Výsledek schůze oznamuje důstojníkům tříčlenná delegace: des. let. Václav Chocenský, voj. nov. Josef Augustin³¹ a des. pěch. dsl. Rajmund Fnouček³² (důvěrník voj. skupiny). Na této schůzi usnesli se na těchto podmínkách:

Pohled na část Grodzké ulice v Krakově. Ulice začíná na jihovýchodním okraji krakovského náměstí a pokračuje na jih směrem k hradu Wawelu (NAC).

1. Možnost voliti si velitele sami, při čemž určeného velitele por. děl. Kaletu podezřívají bezdůvodně z národní nespolehlivosti.
2. Dosazení politického komisaře do voj. skupiny, který bude hájiti její politické zájmy.
3. Toto usnesení oznámí politická skupina příštího dne tj. 1. května 1939 p. konsulovi.

Všichni přítomní důstojníci odmítli jednati s vyslanou delegací o uvedených podmínkách a odkazují jí na pana konzula. Do nových ubikací na Rynku Głównem přestěhovali se 4 důstojníci, kteří se shromáždili na shromáždění důstojníků dne 30. dubna 1939, čet. asp. Miloš Kruml a ppor. děl. Rudolf Slíva, který se vrátil z Katovic. S pevným rozhodnutím, že zachováme směr stanovený p. konsulem, tj. zameziti příslušníkům voj. skupiny jakékoliv politizování a dále pokračovat i v tradici čs. armády, zejména nedopustit, aby byla podlomena kázeň čs. vojáka, dali jsme se do nové práce. Budoucnost nám ukáže, co jest dobré a správné, a pevně věříme, že na konec přece jen *pravda zvítězí*.

Kresba velkého znaku Republiky československé v Kmenové knize mužstva, která obsahuje jména některých čs. dobrovolníků v Polsku s jejich osobními údaji a většinou i přehledem o dosavadní vykonané vojenské službě (VÚA-VHA).

Skupinová fotka příslušníků polské armády před bývalým čs. poštovním úřadem v Komorní Lhotce (Ligotka Kameralna), která byla okupována polským vojskem po 2. říjnu 1938 (NAC).

Polská stráž na hraničním mostě přes řeku Olši v Českém Těšíně po jeho okupaci polskými vojsky po 2. říjnu 1939. Vpravo patrný čs. hraniční sloup (NAC).

Samolot ze zbiegami z Pragi wylądował w Londynie.

Londyn, 15 marca (B). W nocy z wtorku na środę wylądował na lotnisku w Croydon samolot z uchodźcami z Pragi, których nazwiska są trzymane w tajemnicy. Agencje prasowe przypuszczają, że idzie tu o wybitne osobistości z Czechosłowacji. Czeskie poselstwo odmówiło informacji w tej

sprawie, zaznaczając, że idzie tu tylko o uchodźców.

Uwagę zwrócił fakt, że nazwiska uchodźców, którzy stanęli w pierwszorzędnym hotelu, wpisano do specjalnej księgi, która natychmiast zamknięto w sefiesie.

Výstřižek článku s informacemi o odletu čs. zpravodajců plk. gšt. Františka Moravce do Londýna. Článek vyšel na druhé straně krakovského deníku Ilustrowany Kurjer Codzienny 17. března 1939 (Malopolska Digital Library).

Nr. 79 A Rok XIV

WARSZAWA CZWARTEK 16 marca 1939 r. Cena 10 Gr.

NOWINY CODZIENNE

Czechy stracily niepodleglosc

Wojska niemieckie na Hradczynie Rus Podkarpacka przylaczona do Węgier

Ostatnie 12 godzin przykroli nam ostatni dzień... Wojska niemieckie sprzely sie do granic... Wobec blizszości Pragi...

Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Energiczne zarzadzania okupantow niemieckich

PRAGA, 15. 3. Soberg urzadzil... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Poselstwo R. P. w Bratislawie Odpowiedz na note slowacka

Z dniem 15 marca... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Wyjazd Hitlera do Czech

BERLIN, 15. 3. Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Przez dny nie trwały przygotowania

Przez dny nie trwały przygotowania... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Przeżyczenie? TABLETki ASPIRIN

Nowy wstrząs w Europie... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Nowa mapa Europy

Ogromny wzrost Niemiec... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Dziś na str. 3ej

„PRACA NA WŁASNYM WARSZTACIE”... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Zmieniona mapa

Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Pogoda zmienia

Przewidywany zmiana pogody... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Pogoda zmienia

Przewidywany zmiana pogody... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu... Wobec blizszości Pragi od strony danego wyrazu...

Titulni stránka polského deníku ABC: Nowiny Codzienne for dne 16. března 1939. Plátek informuje o obsazení Čech, Moravy a Slezska (Jagiellonian Digital Library).

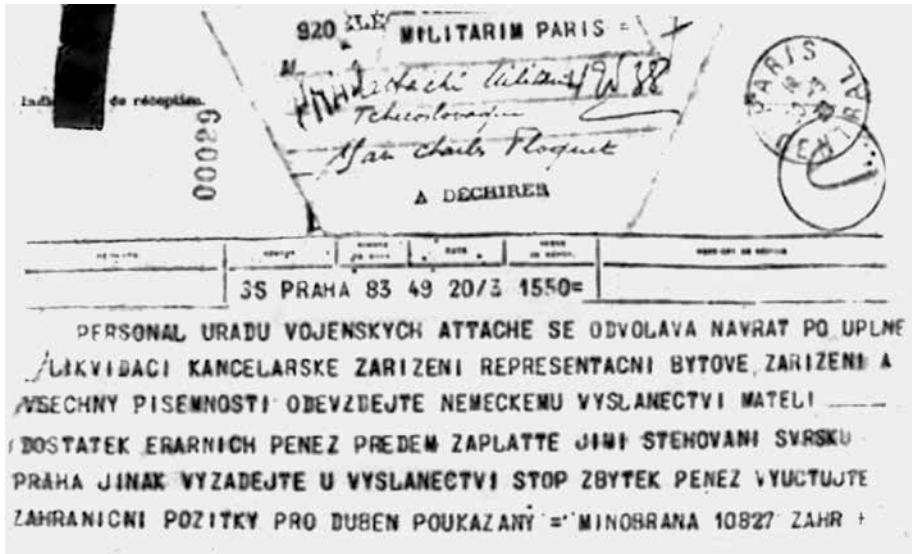
Interiér budovy čs. vyslanectví ve Varšavě na ulici Koszykowa 18. Budova byla vystavěna v letech 1927–1929 v modernistickém stylu. Svému účelu slouží dodnes (NAC).

Fotografie z ceremoniálu předání pověřovacích listin čs. vyslance Juraje Slávika (šestý zleva) do rukou polského prezidenta z 28. února 1936. Čtvrtý zprava je tehdejší vojenský attaché plk. gšt. Ferdinand Silvestr (NAC).

Portrétní fotografie ministra zahraničních věcí Františka Chvalkovského, který pod dohledem německého pověřence zahraničního úřadu JUDr. Karla Rittera odeslal telegramy nařizující předání čs. zastupitelských úřadů do německých rukou. Chvalkovský zemřel 25. února 1945 při bombardování Berlína (VÚA-VHA).

Telegram ministra Chvalkovského adresovaný pařížskému vyslanci Štefanu Osuskému (VÚA-VHA).

Posel český v Warszawie nie oddal Niemcom gmachu poselstva.

Warszawa, 22 marca.

(I) Do poselstva czechosłowackiego w Warszawie zgłosił się wczoraj urzędnik ambasady niemieckiej z zamiarem oficjalnego przejęcia gmachów i archiwów, jednak krok ten pozostał bezskuteczny.

Urzednicy b. poselstwa czechosłowackiego, oświadczyli, że nie otrzymali oni dotychczas oficjalnego nakazu przekazania gmachu władzom niemieckim i że dotychczas nie zostali oni przez swoich przełożonych prawnie odwołani. Czechosłowackich urzędników dyplomatycznych mianowała dekretemi rada ministrów i ona tylko mogłaby ich odwołać. Nie wystarczy bowiem akcja prezydenta, który przekroczył swoje uprawnienia, konstytucja bowiem nie pozwala mu na samodzielne dokonywanie aktów państwowych tej wagi, co oddawanie terytorjum i zerkanie się suwerenności państwa bez zgody parlamentu. Ani jeden z 14 punktów konstytucyjnych pełnomocnictw prezydenta nie przewiduje czegoś podobnego. Do czasu póki nie nastąpi oficjalny akt państwowy, mający prawne podstawy, urzędnicy poselstwa czechosłowackiego z pos. Slávik'em na czele, pozostaną w gmachu poselstwa.

Niezależnie od tego dowiedzieliśmy się, że poseł R. P. w Pradze, dr Papeš, bawiący obecnie w Warszawie, wraca wkrótce do

Pragi, gdzie poselstwo nasze nie zostało dotychczas zniesione.

* * *

Jak się dowiadujemy konsul czeski w Krakowie, Vladimír Znojemski, postanowił nie oddać konsulatu oraz aktów konsularnych — w myśl zarządzenia min. Chvalkovsky'ego — konsulowi niemieckiemu i postanowił wraz z całym personelem nie opuszczać gmachu przedstawicielstwa czeskiego. Na temat przekazania agend konsularnych przedstawicielstwu niemieckiemu w Krakowie, konsul czeski wogóle nie zamyśla rozmawiać.

* * *

Jak wyjaśniono, ogłoszenie o lokalu do wynajęcia w budynku, w którym mieści się konsul czeski, dotyczy 2-pokojowego lokalu na II piętrze tego domu, a nie lokalu, w którym mieści się konsul czeski.

* * *

Lwów, 22 marca. (C). Konsul czechosłowacki we Lwowie jest od kilku dni nieczynny. Tarca z herbem Czechosłowacji, oraz wywieszki na drzwiach są na swoich miejscach. Jak informują sąsiedzi konsulatu czechosłowackiego, w poniedziałek przed poł. zjawili się wysłannicy świeżo utworzonego konsulatu niemieckiego w celu przejęcia agend. Agend im nie oddano.

Novinový článok z Ilustrovaného Kuryeru Codzienného ze dne 22. března 1939, který přináší zprávu o stanovisku čs. vyslance ve Varšavě Juraje Slávika nepredat svůj úřad Němcům (Malopolska Digital Library).

Powiatowa Komenda Policji Wojew. Śl.
Cieszyn
L. 156/19/39

15. Naglówkowa pieczęć urzędu sporządzającego kartę i numer sprawy względnie liczbę ewid. osób dakt.

16. PERSONALJA:

- Nazwisko G o t t l i e b
- Imiona Hanna
- Falszywe nazwiska i pseudonimy:
- Imię ojca Maksa Imię i nazwisko panięskie matki Ela z d. Genza
- Dzień, miesiąc i rok urodzenia 17.X.1914r.
- Miejsce urodzenia Wiedeń gmina dtto pow. dtto kraj Austria przynależny do gm. Police nad Morawji kraj Czechosłow.
- Ostatnie miejsce zamieszkania (dokładny adres) Praga ul. XII. Barthowa Nr. 10
- Stan cywilny: kawaler, żonaty, wdowiec, rozwiedziony (podkr.)
- Imię i nazwisko panięskie żony
- Wyznanie bez wyznania zawód urzędnik
- Stosunek wojskowy podporucznik służby czynnej
- Dokumenty osobiste: jakie, gdzie, kiedy i przez kogo wydane, N. N. Leg. wojsk. Nr. 6746 wydana przez 39 pułk piech. w Bratysławie z dnia 26.II.1938r.
- Czy tożsamość tej osoby została bezprzecnie stwierdzona i na jakim podstawie: powyższej legitymacji
- Poprzednie kary: rzekomo nie karany
- Nazwiska i imiona ewentualnych współników przestępstwa: ./.
- Fotografowany dn. 24.III.1939r. w Cieszynie Wydział Śledczy N. kliszy 59/39
- Powód daktyloskopowania: nielegalne przekroczenie granicy.
- Uwagi:

17. RYSOPIS:

Szczegóły odpowiadające podkreślić, brakujące uzupełnić, względnie podać cechy szczególne, umożliwiające rozpoznanie.

- WZROST: 1.75 cm.
- POSTAĆ: (wysmukła, krepca, otyła).
- WŁOSY: ciemne (kolor, obfitość).
- CIEMNY GOLONY
- ZAROST: (kolor, kształt).
- OWALNA zdrowa
- TWARZ: (kształt, cera).
- CZOŁO: (wysokie, niskie, wystające, cofnięte).
- OCZY: (niebieskie, szare, żółte, żółto-brunatne, ciemno-brunatne, czarne).
- BRWY: (ciemne, blond, ciemne, żółte, zrosnięte, proste).
- NOS: (mały, średni, duży, gruby, wąski, szeroki, grzbiet nosa wklęsły, prosty, wypukły, falisty, koniec nosa tępły, spiczasty, rozdwojony, kolor róża).
- USZY: (małe, średnie, duże, odstające, przylegające, przekłóte, trójkątne, prostokątne, owalne).
- USTA: (małe, średnie, duże, wargi grube, cienkie, wystające, kąciki ust w górę, w dół).
- UŻEBIENIE: (pełne, braki, sztuczne, wielkość, kolor).
- BRODA: (szeroka, wąska, wystająca, cofnięta, okrągła, spiczasta, z brozą, z doreczkiem).
- RĘCE I NOGI: (wielkość, braki).
- CHÓD: ./.
- WŁADA JĘZYKAMI: Czeski, niemiecki, angielski, francuski, słowacki, włoski

II. SZCZEGÓLNE CECHY CHARAKTERYSTYCZNE:

Blizna po operacji ślepej kieszki.

Podpis daktyloskopowanego:
Ppor. pėch. Hanna Gottlieb

Mnoho uprchlíků bylo při překročení hranic zatčeno polskou pohraniční stráží a odvedeno k výslechu na Vyšetřovací oddělení Těšín (Wydział Śledczy Cieszyn) Policie Slezského vojvodství (Policja Województwa Śląskiego). Tento protokol byl sepsán s ppor. pėch. v zál. Hanušem Gottliebem dne 24. března 1939 (AAN).

Úřední razítko čs. konzulátu v Krakově podepsané zástupcem konzula Vladimírem Henzlem (VÚA-VHA).

Vyšetřovací fotografie ppor. pěch. v zál. Hanuše Gottlieba, který se 30. dubna 1939 zúčastnil ustanovení ČZVS v budově konzulátu (AAN).

PŘEHLED.

Informační věstník pro Českoslováky v P o l s k u .

Číslo 2.

Wiek nowy: 21./4.

Gdaňští obyvatelé nespíchají do Říše, protože teď vidí, jak to dopadá v Klajpede: nedostatek potravin a repreálie. Ministr Hess poručil Foerstrovi zanechat včas propagandy pro Německo, že "rozhodnutí nastane mezi Berlínem a "arsavou, přímo". Jako choulstivé body mezinárodní situace se označuje Tanger ohrožený koncentrací španělských vojsk a baltické státy, jsoucí bez ochrany západ. mocností. Polská čnce mir, ale je hotova svoje hranice, v kterémto případě přijde jí Anglie a Francie na pomoc. Od Ruska chce jen válečný material. Ukrajinskou otázku chce řešiti sama přímo. Ukrajinci byli dosud štvaní pomocí německých peněz - Poľáká nečiní Německu ani ty nejmensi uzemni ustupky.

Dziennik polski: 22./4.

Albanie má pro Itálii ohromný význam nejen jako dodavatel v všech možných surovin, hlavně ropy, na třetím místě mezi italskými dodavateli ropy, ale pro italský vývoz výrobků, specialistů a dělníků pro rozvíjející se albánský průmysl.

Kurjer poznański: 20./4.

V ostrowieckých závodech Žid-Němec zakázal shromáždění dělníků kolem W vyhlásek LOPP a byl volán k zodpovědnosti. Ž Kralovec utekl německý vájin a vypovědel, že utekl pro nelidské zacházení se strany dostojaíků, pro politické a náboženské utisky a z hladu, který v Říši panuje.

IKC. 22./4.

Mezi Polskem a Říši nemá žádných jednání ohledně revise staré umluvy. Mezi Berlínem a Moskvou osciluje ukrajinské kyvadlo. Němci odedávna na zadržité nacionalizmu hledeli si podrobiti jiné národy. Duch německý jest spojen pouze s kultem nadvlády, která jest vždy zakončením německého snažení at hospodárského či kulturního. Němci neznají mírové spolupráce, s nikým nikdy nemohli uzavřítí tválých spolenectví a měli a mají proti sobě větší díl mocnosti a národů. To same lze říci o Sovětech, kteří se snaží své protivníky vnitřně úplně rozrušiti. Nacionalismus to není soubor hesel a nařízení, ujednaných u želeného stolce. Ukrajinci snad nezapoměli dosud, co všechno bylo v sovětské Ukrajině. Politické kyvadlo ukrajinské běží v taragickém rozběhu z jedné krajnosti do druhé a nemůže zadržeti rovnováhy. Ukrajinský nacionalismus se narodil z cizího našeptávání a z cizích záměrů, nejprve berlínských, nyní komunistických. Škoda, že si vezvali příkladu z Prahy a Podkarpatské Ukrajiny a netíhnou více do Polski. Velký článek o novém divadelním sporu Alboin und Rosamande, opěvujícím barbarstvím krve, staropohanství a pragermánství: To se německému duchu líbí a charakteriseje německé cítění. Rumunsko, na jehož ropě mu tolik záleží. Solidarnost osy jest vystavení zkoušce vytrvalosti. V Praze byly včera velké české manifestace u pomníku M. J. Husa, v Hrušově a Moravské Ostravě byly veškeré oslavy zakázány, úřady se bály protihitlerovských demonstrací.

Druhé číslo Přehledu: Informačního věstníku pro Českoslováky v Polsku z 21. dubna 1939. Kromě zpráv z domova zde redaktoři zveřejňovali i souhrn zajímavých článků z polských novin o dění v Evropě i ve světě (VÚA-VHA).

Matin: 19./4.

Má v čele 6 podobizen mužů "od nichž závisí náš osud: Roosevelt, Chamberlain Daladier, Hitler, Mussolini a Stalin". Bylo by zapotřeby znáti tajné myšlenky těch šesti, aby se vědělo, co bude zítra s obyvateli země. List obsahuje četné komentáře listů bukureštských, berlinských, varšavských na řeč Roosevelta jakož i vytažky z cizích listů, londýnských a francouzských.

Neue Züricher: 19./4.

Portugalsko jest smluvné i svými vztahy vázano na Anglii a zůstane asi neutrální. Nynější Španělsko je silně unaveno válkou a jistě každý Španěl je přesvědčen, že jenom jediná neutralita v Evropském konfliktu pomůže sjednotit zemi a umožní vystavbu zničeného Španělska.

Morgen Zeitung: 20./4.

Propagační článek o změně smýšlení českého národa za dobu trvání Protektorátu za "pro Německo a pro Hitlera: protivy se vyrovnaly.

Morgen Zeitung: 20./4.

Další článek jedná o stoletém jubileu krále Karola I. a rodu Hohenzolernů. Silné tendenční. Zbytek od A - Z oslavuje Hitlera.

*Druhá strana druhého čísla Přehledu: Informačního věstníku pro
Čechoslováky v Polsku (VÚA-VHA).*

P ř e h l e d y politické situace.

V Krakově, dne 27. dubna 1939.

Číslo 3.

Dr. Beneš v čele Čechoslováků.

Havasová kancelář oznamuje z Chicaga, že Dr. Eduard Beneš přijal předsednictví světové Národní rady československé, jejímž účelem je bojovati za obnovení nezávislosti republiky. Za touto Národní radou stojí především tři rámcové velké organizace Čechů a Slováků v Americe. Dr. Beneš prohlásil, že je ve styku s oficiálními představiteli republiky, které zůstali ve svých funkcích. Má v umyslu organizovati československé direktorium, které by reprezentovalo naše území na venek a řídilo všechnu naši práci a činnost. Dr. Beneš provádí tuto organizaci ve shodě s čs. vyslancem v Londíně Janem Masarykem, čs. vyslancem v Paříži Dr. Osuským, čs. vyslancem ve Washingtoně Hurbanem, čs. vyslancem ve Varsávě Jurajem Slavikem a čs. vyslancem v Moskvě Fierlingerem.

V Londíně se ustavil 16. dubna Československý výbor ve Velké Británii, k který soustředí a povede činnost za obnovu Československa. V čelo výboru byl postaven jednomyslným usnesením Jan Masaryk, členy výboru jsou představitelé čal. kolonie v Anglii, čs. branné moci, legionářů a československé emigrace politické národnosti české i německé. Z ustavujících schůze byl poslán Dr. Benešovi pozdrav. Dr. Beneš je požádán, aby poděkoval prezidentu Rooseveltovi představiteli americké demokracie, že ve svém poselství z 15. dubna pamatoval také na Československo a aby presidentu ujistil, že československý lid pévne věří, že šlechtná iniciativa Rooseveltova povede k odčinění krutého bezpráví, spáchaného na Československu.

Z P R Á V Y Z D O M O V A ...

Národní souručenství.

České noviny přinášíjí provolání ke vstupu do Národního souručenství. V neděli byli doručeny do všech bytů přihlášky, jež mají vyplnit muži od 21. let. Ženy nebudou do Národního souručenství přijímány. V přihláškách nutno udat, nebyl-li občan, hlásící se do N. S. sám, nebo jeho rodiče, jeho žena nebo její rodiče, třeba přechodně židovského náboženství.

Náborová akce potrvá, její konec není dosud stanoven.

Nové vláda.

Ustanovení nové vlády se zdrželo. Dojde k němu pravděpodobně tento týden. Předsedou vlády bude pravděpodobně ministr dr. Havelka, který je Háčovým politickým tajemníkem. Ostatní ministři budou ztati z kruhů úřednických.

Situace na Slovensku.

Bývalý ministr Sidor prohlásil, že bude pracovat na Slovensku i bez oficiální funkce a ujistil vládu svou loyality. Podle I. K. C. roste v zemi odpor proti Tisovi. Na hranicích dochází ustavičně k srážkám s Madary. O stanovisku Slováků v dnešním režimu píše pařížská L'Action Française: "V době, když ministr Tuka provádí výzdobu všech veřejných místností hakenkrajcem, je francouzský konsulat v Bratislavě obléhán denně Slováky, dychtivými vstoupit do francouzské armády.

Všem slovenským časopisům, vycházejících ve spojených státech amerických i v Kanadě, byla odnata doprava na Slovensko a jejich rozširování zakázáno. Listy tyto psaly velmi rozhodně proti politice dnešní slovenské vlády a pro jednotu československou.

Úvodní strana třetího čísla Přehledu: Informačního věstníku pro
Čechoslováky v Polsku ze dne 27. dubna 1939 (VÚA-VHA).

S e k r e m é i n f e r m a c e z r e p u b l i k y .

V městech ryze českých jsou ustavovány němečtí starostové. Tvrdí se, že některé kraje budou odděleny od Protektorátu a přímo přiděleny Říši. Z vážných míst je sdělováno, že Protektorát sám bude zrušen a české země zcela připojeny k Říši. Češi budou pak jen národnostní menšinou.

Na Palackého mostě v Praze se objevil nápis, převedený červeným lakem na železo:

"Vykašlem se na pfenigy,

Beneš jede z Ameriky!"

Nápis nemohl být seskráben a musel být přetřen červeným lakem.

Pro Prahu byl vydán přísný zákaz fotografování. Ceny petwin mírně stoupají. Frenty před obchody s látkami a obuví trvají.

České slove přestalo vycházet, bylo sloučeno s časopisem A-Zet, který bude prodáván za vyšší cenu. Očekává se zánik dalších časopisů.

Z náměstí Masarykova Náměstí Hitlerovo.

Největší náměstí bratislavské, neseucí až dosud jméno Masarykovo, bylo nyní přejmenováno na náměstí Hitlerovo.

Z p r á v y z e z a h r a n i č í

Anglie zavádí brannou moc.

I. K. G. znamená z Londína, že náhle svolané schůzi britského kabinetu bylo schváleno zavedení všeobecné branné povinnosti pro muže o d 18 do 21 let. Francouzský tisk naléhá, aby také Velká Británie zavedla brannou povinnost v rozsahu stejném, jako státy kontinentální.

Francouzsko-polské přátelství.

Francouzský ministr veřejných prací Alexander de Monzie navštívil Varšavu, kde byl přijat velmi vřele. Všechna francouzský tisk ocenuje prohloubení přátelství polsko-francouzského. Hlavním úkolem ministra de Monzie bylo zplástit rozpaky, které by působila polským kruhům sovětská letecká pomoc.

Anglie a Egypt.

Anglická vláda sdělila vládě egyptské, že poskytne Egyptu veškerou vojenskou pomoc.

Anglické přípravy.

Podle zpráv z Londína, pracuje se na zdekenaleni epěvnení, Gibraltaru dnem i nocí. Britská vláda nakučila v Americe ebrovské množství pšenice a skoučila také na uvěr celý přebytek sklímě bavlny.

Válka nebude brzy.

Maďarský ministr Miklos de Kossa prohlásil na "poske-maďarském týdnu" ve Varšavě, že válka nehrozí v nejbližší době.

Situace na Balkáně.

Podle zprávy polské telegrafní agentury zachevá Jugoslávie neutralitu v případném konfliktu velkých mocností. Zachevá však pevně soládaritu státu balkánských. Nepřistoupí k paktu proti komiterné. Podle francouzských listů nelze mluvit e tom, že by se byla Jugoslávie podřídila nejak německému diktátu.

Druhá strana třetího čísla Přehledu: Informačního věstníku pro Českoslováky v Polsku ze dne 27. dubna 1939 (VUA-VHA).

Kdy se vrátí americký vyslanec do Berlína.

Podle zpráv z amerických úředních míst vrátí se americký velvyslanec do Berlína až po odpovědi Hitlerově, bude-li ovšem táto odpověď vyhovovat.

Německo a malé státy.

President Reesvelt požádal Německo, aby se zavázalo, že bude respektovat hranice sousedních států. Německo se obrátilo ke všem státům, Reesveltem vyslaným jmenevaných, a dotazem, zda s Reesveltem stanovisku předem věděli, zda si snad tuto ochranu vyžádali a konečně, zda se pevažují ohrožený.

Polský tisk a Německo.

"Chwila wieczerna" sděluje, že Charlés Chaplin dokončil nový film: Diktátor. Ve filmu vystupuje v skarikované nacistické uniformě a líčí drasticky pokéry v Německu.

Pražská kultura.

Jak sděluje "Časopis knihkupců a nakladatelů", našli se v Praze polekáni knihkupci, kteří dali do výkladu jen učebnice cizích řečí a slovníky, aby neurazili. Jiní zase sestavili výklady jen z knih českých a pozitivě vlasteneckých. Nejčtenějším autorem je dnes, jako za války, zase Alois Jirásek. Vůbec se čte zase nejvíce literaturu, která dává národu sílu v těžkých chvílích, jež přišli a které ještě přijdeu.

Poslední zprávy.

Manchester Guardian ze dne 20. IV. 1939 přinesl zprávu: o zařazování českých emigrantů do britské armády. Ministr války Heare Beliska odpověděl na dotaz v dolní sněmovně:

Armada jest připravená na přijetí jistého počtu českých uproflků do regulární armády. /Regular Army/. Přednost byla dána osobám vojenskými zkušenostmi a znalostmi angličtiny. Pokud vím, ministerstvo národní obrany pracuje na jistém plánu, který bude co nejdříve uveřejněn. Věstník ministerstva národní obrany píše k této věci: Každá osoba na uzemí Velké Británie, která jest v tuto dobu cizincem, může být přijatá za předpokladu svolení krále, do armády. Celkový počet těchto osob však nesmí přesahovat poměr 1:50 britským občanům. Bálé určuje, že žádný cizinec nemůže dosáhnout vyšší hodnosti, než hodnost poddůstojníka.

Třetí strana třetího čísla Přehledu: Informačního věstníku pro Čechoslováky v Polsku ze dne 27. dubna 1939 (VUA-VHA).

PŘEHLED

politické a hospodářské situace.

V Krakově, dne 28. dubna 1939

Ročník I., čí. 4

První příkaz.

Dnes, více než kdy jindy, platí pro každého poctivého Českoslováky jediný příkaz, jehož nedbat znamená vyloučit se z trpícího a zápacího národního tělesa: příkaz „okolké kázně, dobrovolné, svobodné, ale železné“. Všichni jsme na jedné lodi, řekl President-Osvoboditel. S touto lodí přistaneme a nic neučiníme, aby ztroskotala. Jednotni v kázní ne otroků, ale svobodných lidí, jednotni v bratrské lásce, půjdeme svorní, nedbajíce věřejších rozdílů a hecel. Národ ve vlasti nesmí mítí politické strany. My za hranicemi je nechceme, poněvadž nám stačí jedno jediné velké bratřetvo, jdoucí ve šlepějích velikých mužů národa, věrné odkazu prvního presidenta a vedené presidentem druhým. Všichni jsme jen článkem v pevném řetězu nového Československa. Není čas na individuální akce a samostatné podniky. Klidni a trpěliví půjdeme těžkou cestou, která nás přivede jednoho dne k opuštěným domovům, jimž vrátíme zase štěstí, které jim bylo uloupeno. Svorní, náseliví a odhodláni, vytrváme na místech, na něž nás potřeba národa postaví.

Polcký tisk.

Veškerý polcký tisk píše velmi příkré o Německu. Odmítá nejen germanizační metody, namířené proti Polcku, žijícím v Říši, ale zminuje se také o utíku Čechů /tak na příkl. SIDEM GROSZY v Katovicích při naší situační zprávu z Prahy od svého dopisovatele, doplněnou obrázkem německých vojáků na Karlově mostě./ V polední době obrací se tisk také důrazně proti německé zahraniční politice, ohrožující sousedy. TEMPO DNIA, I.K.C. a jiné listy mluví o věrolomnosti Německa, které porušuje umluvy. Četné listy přá tom poukazují na příklad Československa. Zvláště pozoruhodný je projev berlinského dopisovatele GAZETY POLSKE K. Smogorzewskiego, nadepsaný „Polcko a Německo,..“ Článek ten prošel veškerým polckým tiskem, který jej otiškuje v obšírných výtažích a horlivě komentuje. Smogorzewski líčí ve svém článku nejdříve spory německo-polcké před r. 1934, kdy došlo k ujednání dohody mezi Polckem a Německem. Přátelcká atmosféra, která tím byla vytvořena, byla pořílena návštěvou ministra Ribentropa ve Varšavě. Po ní však začíná období nechuti a nedůvěry. Smogorzewski připomíná, že umluva byla oboustranná. Polcko přitoupilo na německé ozbrojení, na sjednocení všech Němců v Říši a na výsady nacistů v Gdancku. Zaolší mohlo Polcko získat bez Němců, za cenu politiky, které Německo říká obklíčení. Neučinilo tak. Za to se nám, praví vládní list, odvděčilo Německo překvapením podkarpatským a událostmi v Gdancku. Německo žádá ~~ANALYTI~~ ochránění našich zájmů v Gdancku a v březnu zaokočilo nás řadou událostí dalekozáhlého vojensko-politického. Vpadlo do Československa, vytvořilo „ochranu“, slovenska a anektovalo Klajpedu. Německé divize procházejí se okolo našich hranic, což nás nutí k obranným prostředkům. Nejen Polcka musela sáhnout k takovýmto prostředkům, ale i velmi mnoho evropských vlád. V té době přišlo Německo se svými požadavky, týkajícími se Gdancka. Pošlalo ultimatum Urbazy-ovi o správě Klajpedy, Tiso mu podepsal umluvu na 25 let. Ještě-liže byl v té době nám předložen německý požadavek, byl nepřijatelný nejen pro dobu, v níž se to stalo, ale také i pro formu, kterou byl uči-

Úvodní strana čtvrtého čísla Přehledu: Informačního věstníku pro Čechoslováky v Polsku ze dne 28. dubna 1939 (VÚA-VHA).